

Noored kodukaitsjate ridadesse!

Elame ajajärgus, kus rahvaste võitlus on võtnud ulatuse, nagu seda ei tunne ägedaimgi sõda inimkonna senises ajaloos

Iga inimese kõige pühama ja suurimaks kohustuseks on kaitsta oma maa ja rahva vabadust, viimseni võideldes selle ähvardava ohu vastu.

Need rahvad, kelle liikmed seda põhikohustust täita ei taha või täita ei suuda, peavad paratamatult arvestama, et ajaloo tormised ajad võivad neile kaasa tuua hukkamise, millest pole pääsu.

Elame praegu üle niisugust ajajärku, kus rahvaste võitlus elu, vabaduse ja tuleviku pärast on võtnud ulatuse, nagu seda ei tunne ägedaimgi sõda inimkonna senises ajaloos.

Totaalseks on nimetatud praegust sõda. Totaalseks seepärast, et ta liimal määral on haaranud võitlusesse, sulatades rinde ja tagala ühiseks võitlustervikuks. Ühiselt suurte kohustuste, vastutusega ja ohtudega. Kui varasemates sõdades ainult rinde tugevusest olenes võit, siis praegune sõda nõuab, et ka tagala oleks tihed. Veel enam, kui varasemates sõdades võitluskohustused ja raskused lasusid ainult meeste õlgadel, siis praegune sõda nõuab oma osa ka naistelt ja noortelt.

Meie maa ja rahva tuleviku seisukohalt on praegusel sõjal määratu tähtsus. Tema tulemusest ei otsustu mingi ajutine võit või kaotus, vaid rahva olemasolu küsimus täies ulatuses. Võidab bolshevism — kaob kogu meie rahvas läbi kommunistlike sunnitoõlaagrite piinapõrgu ida põliste laante või trotsistide legendikkude jäljetutesse. Võidab Euroopa vabadustarmastavate rahvaste ühisrühm, siis võidame ka meie taas õiguse ja võimaluse rahuliku elu ning ülesehitavaks tööks.

Võitluse otustavus kohustab meie rahvast kõigi oma jõududega rakendama selleks, et võita. Ükski rindevõit, lahinguväljal, ükski põllumees põllul, töölaine masina juures ega ametnik oma töökohal ei tohi hetkekski unustada, et sellest, kas ja kuidas ta oma kohustusi täidab, sõltub kogu rahva elu või surm.

Kodumaa tuleviku nõuab ranget kohusetäitmist rindel ja tagalas. Ta nõuab seda igalt elukutselt, igalt mehelt, naiselt ja noorelt.

Kuna täiskasvanud enastmõistetavalt on juba maksimaalselt rakendunud kodumaa teenistusele olgu võitluses või

töös, siis ei olnud noorte arvates nende võimalused senini selleks veel kaugeltki küllaldased. Ulatusliku rakendamise kõrval põllutöödel ja sõjalise tähtsusega abitöödel, taheti aktiivselt osavõtta ka kodumaa kaitsemisest.

Kui rinne läheneb meie kodumaa piiridele, siis oli noorte seas elavaks sooviks luua Vabadussõja eeskujul koolilaste pataljone, et koos isade ja vendadega võitluses astuda meie rahva surmavaenlase vastu. Mitmetel asjaikkudel põhjustel ei olnud võimalik sellele noorte soovi täitumise.

Nüüd on noortel avanenud võimalus oma jõukohaseks rakendamiseks kodukaitsjate ridades.

Eesti Noorte Peastaabi ülem G. KALKUN tegi oma mõeldud laupäevases raadiokõnnes teatavaks noorte lennuväe abiteenistuse loomise.

Lennuväe abiteenistus annab noortele jõukohased ülesanded õhutorjekahurimeeskondade juures, lennuväljadel mehaanikute ja motoristide juures, rakendab neid tegevusse virgatsitena jne.

Nagu Eesti Noorte Peastaabi ülem teatavaks tegi, toimub lennuväe abiteenistusse astumise vabatahtlikkuse alusel, ning sellekohase soovi avaldamiseks on õigustatud 1927. a. ja 1928. a.

stüdinud koolipoisid ning gümnaasiumi viimase klassi tüdrukud kui ka gümnaasiumi lõpetanud tüdrukud, kes ei ole veel töömehi kaudu paigutatud mingisugusele kutselale.

Abiteenistuste väljaõpe ning rakendamise toimub kodumaa piires, rindetagalas. Abiteenistused kannavad õhtlast vormi, elavad ühiselkorteris ning saavad sõjaväe toidu. Nad saavad oma üksustes distsipliinikindla kasvatus, olles kogenud vanemate juhtide ja õpetajate pideva ja sõbraliku järelevalve all. Abiteenistuse korraldus ei takista neid osavõtmast stigiselt algavast koolitööst.

Jäeb loota, et noored suurel hulgal kasutavad võimalust lennuväe abiteenistusse astumiseks. Kaigi paljud neist meelsamini siirduksid ette rindele, ei tohi nad unustada, et käimasolevas võitluses ka tagalas tuleb ja saab täita tähtsaid kaitseülesandeid.

Vanemad ärge keeldugu andmast nõusolekut oma poegadele ega tütardele abiteenistusse astumiseks. Noortas puibitsev teotage juhitakse selle teenistuse kaudu kogu eesti maa ja rahva, seega ka noorte eneste, tuleviku kindlustamisele.

Julge jaoks leidub alati võimalus

Võitluses lõuna pool Pihkvat juhtus järgmine lugu. Kahetunnilise marulise turmtule järele mitmetsajast kahurist surusid ründavad bolshevikud ühe küla servale meie väeesad tagasi. Nad asusid positsioonidele küla varemte keskel, milline küla oli päevade kaupa olnud lahingu tulipunkti. Pataljoni tulepositsiooni hoiti siin selle lahisele tiivale vaatamata peavõitluslinna enda käes, kaitstes seda 9 tundi lähi-võitluses, kuni teist korda üritatud vastulööki andis tulemasi, viies õhtuks tagasi endisele peavõitluslinnale.

Seda tõsiasja märgitakse mõne reaga, muidu aga ei kulutata sellele palju sõnu, kõige enam vahest, et pataljonis vahete vahel selle üle kõneldakse. Peale selle avaldab rügemendi ülem pataljoni juhtile oma tunnustust. Idarindel sünnib iga päev palju asju, millistest paratamatult saavad teatavaks üsna vähesed.

Kuna aga selle pataljoni tulepositsiooni vastupidavus, mida seal vankumatult kaitsevad üks ülem-sileesia leitnant koos oma sidemeeste ja virgatsitega, oma käsundusohvitseriga, assisteeriva arsti ja sanitariga, kujunes otsustavaks kogu päevases edus, kuna käputäie kütide külmaverelise säilitas saksa peavõitluslinni, siis lubatagu selle kohta siiski paar sõna.

Kui bolshevikud olid punkritele juba nõnda lähedal, et ühe raske käsigranaadi plahvatusest vaateleja punkriaknal lendas koos aknaga punkrisse, kui umbes 120 bolshevikku kahuritulest segamini küntud küla varemtes ikka ligemale nihkusid, kui keskpäeval alustatud vastulööki jäi stoppama, kui lõpuks kergenduseks saadatud rünnakkahur jäi sohu kinai, siis võis ülelelitandil, kelle käes üksinda oli otsustada — kas jääda siia või taanduda —, igatahes kerkida küsimus, kas on veel mõtet siin püsida.

Kuid tunnetus, et seistakse tähtsas

punktis — küla loovutamine oleks ähvardanud kogu lõiku — tugevdas ülelelitandil otsust vastu pidada, kuna ta pealegi kindlasti lootis kamraadide abile, mida talle raadio teel lubati.

Tema vankumatult vastupanu kroonis hiliselt pealeõunil ka tasu, kui saksa vastulööki ja see oleks vaevalt õnnestunud, kui küla oleks loovutatud — läbi tungis, tuues talle abi ja asendust.

Nii vähe kui ongi võimalik selliseid kaalutlusi näiliselt lootusetus olukorras ühe komandöri hinges kirjeldada, näib siiski olevat õige, et julge, kes jääb paigale, omab alati teatavaid võimalusi. Vaprast armastavad jumalad, kinkides talle oma soosingu.

Tundub, et see väike väljalõige suurest võitlusest idas võib olla sümbolne. Kus tuksub vapper süda, kus kindel ja otustav tahe püstitab tammi, seal ründavad bolshevistikud lained asjatult.

Sellised tõsiasjad aga tugevdavad üha jälle meie lootust ja muudavad usu meie võidusse vankumatuks.

Sõjakirjas. Georg Kruse

Arstlik läbivaatus Riigi-töõteenistusse astujaile

16. maist kuni 15. juunini toimub Eesti Kindralkomissari piirkonnas arstlik läbivaatus neile 1926, 1927 ja 1928 sündinud noormees-tele, kes vabatahtlikult registreerisid Riigitöõteenistusse. Registreeritud mees-tele saadeti juba kirjalikult kutsed posti teel. Arstliku läbivaatuse alguseni võtavad värbamisjuhid veel vabatahtlikke vastu. Teenistusse kutsumine Saksamaale järgneb juuli kuu alguses ja oktoobri kuus.

Arstlik läbivaatus toimub Tallinnas 16. ja 17. mail, Rakveres 20. ja 21. mail, Tartus 24., 25., 26. ja 27. mail, Valgas 30. mail, Viljandis 1., 2. juunil, Pärnus 5. ja 6. juunil, Haapsalus 8. ja 9. juunil, Kuressaares 12. ja 13. juunil.

Järele läbivaatus Tallinnas on 15. juunil.

Mai on tulnud

Narva kaevikuis

Heledana ja soojana peegeldub päike Narva jõe jääst. Järjest suurenevad kevadveed on tõstnud veepinda ka Narva jões ja rebunud jää lahti kallastele. Mustana ja rahutuna voogleb tumne riba kahel pool jõekaldaid. Ja seal, kus tõusevad järsud kaldad, algavad okas- traattõkked ja kaevikud, ettenihutatud kuulipildujapessad ja miiniväljad. Nii siin kui ka teisel pool jõge, ainult selle vahel, et siin, lähnepoolel kaldal, oleme kaevunud meie, eesti SS-grenaderid, kuna teisel pool on end kindlustanud vaenlane.

Palju ja raskesti on võideldud Narva linna Riigiküla vahelisel joonel. Kui tuleks kalur või talumees Vepskülalt, ei tunneta ta enam oma kodumaastikku, sest kõik on siin muutunud — noorest, kasvavaast mehest on säilinud vaid tüved, maa on sahapüdi pööratud tuhandaist ja veelkord tuhandaist kilogrammist lõhkeainest ja terasest, kunagi peavarju pakkunud hooetust on säilinud vaid alusmüürid, kõikjal lehvavad langenuid bolshevikite laibad, keda kõiki pole suudetud matta. Ja kaldaäärne on täis uuristatud kaevikuid ning punkreid — küll meie ja küll ka ajutiselt siin olnud Nõukogude sõdurite poolt. Iga üksik meeter neist, mis tuli bolshevikilt võtta, maksis vaeva ja pingutust, magamatuid öid, käsigranaate ja ka verd. Sest vaenlane kaitseb end

siin kibestunult, tal puudus nii lagane- mistee ja taganemisluba.

Mitte kaugel jõekaldast lebab purustatud soomusmasin. Selle ümber oli mitmekümne meheline bolshevikite võitlusgrupp kaevunud ja otsustanud lõpuni võidelda. Ühe meie mehe poolt juhitud jagu tungis õhtuhämaruses selle liigidele ja kutsus bolshevikke tules end alla andma. Need vastasid naeru ja kuulirahaga. Nähtavasti olid nad kindlad, et need nii hästi kindlustatud positsioonidest ei suuda keegi välja lüüa.

Kuid nad ei tundnud eestlaste situ- kust ja jonnit. Ikka ja jälle uuesti hiilisid ründajad tanki lähedusse ja paiskasid kõondiaenguid ja käsigranaate vaen- lase kaitseüsteemi. Ning kui saabus varahommik, ei olnud enam kuulda naeru ega pilkamist, küll aga lehviti tankil alistamise märgina valge riide- kalts ja üheksa ellujäänud bolshevikku tõstsid käed.

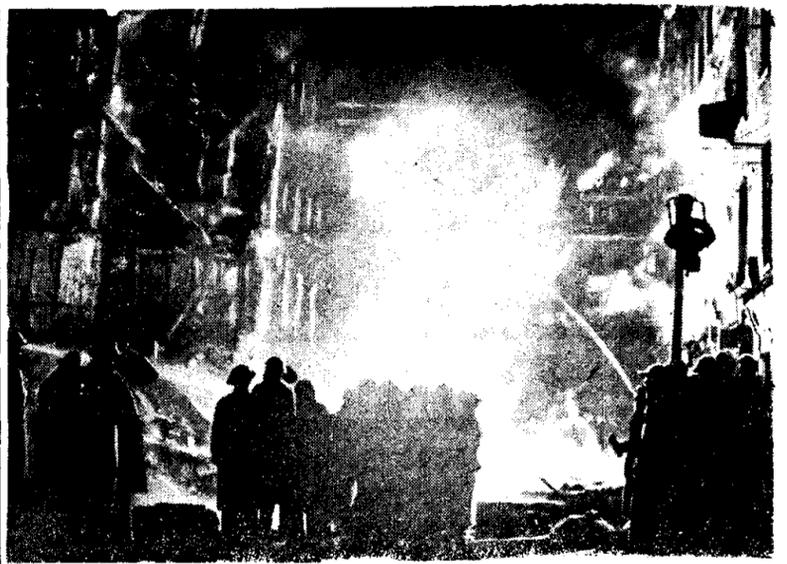
Võitlusmaastik oli tihedalt üle kül- vatud igat liiki miinivõõdega. Nende kaitstvas vrjus lootis vaenlane meid kin- ni pidada. Kuid vaprast pioneeriid kõr- valdasid oma aparateide abil ka need, ja rünnak võis jätkuda. Ja kõikjal lähitasid meie võidateed lugematud bolshevikite laibad.

Need kaevikud ja teras- ning betoon punkrid Narva jõekalda liivas on üle elanud raskesti katsumisi. Täidetuna meestest, kelle võidutahet on tugevam kui surm, sai iga üksik kaevikulõik,

iga punker elavaks olevuseks, kelle vastupidavusest olenes võit või surm. Mitmetunnise vaenlase kahurite turmtule eest pakkusid nad head kaitset, nii et tohtu mürakudehulk, mis pidi halvama meie kaitsejõu, ei tekitanud meile pea ühtegi langenuid. Ning kui siin algas vaenlase jalaväe massründak üle jõe jää, olid meie grenaderid, välk- kiiresti punkritest väljas ja juba hak- kasid automaatreivad tikkima veriseid lünki ründava vaenlase ridadesse. Narva jõgi kattas laipadevirnadega, kuid üle nende tormasid ikka uued ja uued rün- nakulained, et tungida meie positsioo- nidesse. See aga neil ei õnnestunud. Kolm nõukogude diviisi lehvavad Narva jõe jääle, lehvavad ja ootavad, millal kevadine vetevool kannab nad merre igavesele puhkusele. Inimene ja mater- jal on sätli hunnikus. Mitmed on nagu viimasel silmapilgul aru saanud ida metsikusest ja bolshevismi hoolimatu- sest ja tardunud surmapoosi, relv suu- natud omapoolsele kaldale.

Narva jõgi ei lase end sellest sega- da. Aastasadu on ta muutumatult kand- nud sisemaa laiska vett Soome lahte ja eraldanud ida läänest. Tihti on tal tulnud merre viia ka määratseva ida sõ- dureid, kes neid vallatuspüüdel pidid lunastama oma eluga. Ta teeb seda ka nüüd.

Karl Gailit
SS-sõjakirjasaatja.

Pilt Londonist, kus ühe õõrnnaku puhul on puhkenud suurtulikahjud. (Weltbild)

Tabamus!... Sild langeb kokku!

SS-PK.- Kõrgusest kuuleb ta pommi vihinat, ja enne kui ta ennast veel varju saab heita, plahvatab pommi ta läheduses. Tugev õhuuare paiskab ta vastu raudset silla kaitsevõrestikku. Õhus lendab terasetükke ja asfaldi prahti. Tõuseb võimas tolmusammas ja pritseib vett.

Kuid siiski, ta elab veel. Politsei vahtmeister ajab enda vaevaliselt üles. Ta otsaesine on verine, kuskil külje sees tunneb ta valu. Tuikudes haarab ta kinni kaitsevõrestikust. Nüüd märkab ta, et siid on saanud pommi- tabamuse!

Raske on pimeduses midagi lähemalt eraldada. Ta ei kuule õhutõrje- suurütkkide ägedat tulistamist ega mootorite müminat enda kohal. Ta kõr- vad on kurdiks jäänud, pea on tal tuld täis. Ta teab vaid, et siid on tabatud, ja tema on silla valvepostiks. Ainult tema võib ära hoida suuremat õnnetust.

Aeglaselt kõmberdab ta silda möö- da edasi, kogudes endas kõik tahtejõu. Järsku näeb ta helgiheitjate kumas suurt auku sillal. Näeb puruks rebi- tud terasjuhtmeid ja nende vahelt ka- nalivett. Üks silla osa on langenud vette...

Sissekukkumisoht! Silmapilk siid sulgeda: Kuid millega? Siin lähedal pole näha ühtki inimest liikumas, kes võiks teda aidata, ühtegi telefonitõh- dust, et politseijaoskonda teadustada. Ainult tasane maastik ümberringi ja pikki jõge laiuvad laagrikohad. Nõutult vaatab politseivahtmeister enda ümber. Iga silmapilk võivad mõlemalt poolt il- muda sõidukid, ja enne kui ta neile märku saab anda, on juba hilja!

Siis meenuvad temal valgeks vöö- batud kaldabarjäärid. Lõppeks ometi annavad nad tema jalahoopide all järe- le, killunevad. Veel surub vahtmeister kogu oma raskusega lattidele ja nii murrab endale paraja hulga materjali, et teed sillale sulgeda. Suure kiirusega kannab ta latte niipalju kui ta suudab, maanteele. Kaks pikemat latti maanteel- le heidetult peaksid olema küllaldased, et lähenevaid sõidukeid peatada. Ja

nüüd tuleb samasugune hoiatus ehitu- da jõe teisele kaldale. Kuid teisele poole pole ühtki kalda tammikaitset.

Ta haarab kaks palki õlale, võtab vabasse kätte veel ühe latti ja hakkab aeglaselt sammuma teise sillatõu- ta poole. Sild peab vastu pidama, vähe- malt nii kaua, kuni ta jõuab teisele poole. Põletav valu lööb tal silmade ees kirjaks, vaevalt suudab ta veel õhku ahmida. Ta nagu on kleepunud verest ja tolmust. Kui saaks veel paar meetrit edasi... Seal koonduvad helgi- heitjate kiirtevihud tema kohal. Helgi- heitjate valguse kuma ja õõ pimedus on tema ümber.

Ta vaarub, haarab kramplikult kin- ni silla käsipuudest, kõmberdab üle ri- suhunnikute, tõuseb siis jälle püsti. Kord astub jaig tühjusse, kuid viima- sel hetkel suudab ta siiki leida tuge ja ennast sirgu ajada. Kui saaks nüüd ainult kuskilt tuge leida. Ta haarab ühe palgi järele, kuid see libiseb tema käest ja langeb vette. Nüüd on tal kä- si vaba ja ta haarab terastrossiat ja jõuab nõnda edasi. Nüüd on ta jalge all jälle tugev pind! Viimise jõuga hei- dab ta palgid enda õialt maanteele ja langeb siis ise kokku... ning tuleb teadvusele alles siis, kui teda kaks kollakat, pimestavat silma talle kiiri heidavad. Ühe suurema veoauto helgi- heitjad. Suure kiiruse pealt kiiresti pi- durdades, kriikuvad autopidurid, ja raske masin peatub.

„Sild... pomm... suletud!“ — saab ta veel öelda. Siis tõstetakse ta kätele. Kamraadid õhukaitsepolitseist, kes rut- tasid ühele õnnetuskohale teisele poole kanalil, tõstavad haavatu ettevaatlikult kätele, et teda kanda autosse! Siis pöörab masin ringi ja sõidul ühe teise kanalil kaudu mõõduatakse haiglast.

„Peapõrutus ja kaks murdunud ri- bi... teeb arst kindlaks. „Rahulikult la- mada ja mitte ühtegi liigutust!“... üh- tegi liigutust! kuuleb veel vahtmeister, sulle silmad ja mõtleb: kui ainult arst teaks, kui palju võib teha kahe mur- dunud ribiga!

SS-sõjakirjasaatja Heinz Wuttig.

Noored metsade hooldus- tööle

Kuna meie maa põllivara — mets — pi- devat hooldust ja järelekasvu eest hoolitse- mist vajab, on Metsade Keskvallituse poolt saadatud ringkiri kõigile vallavalitsustele, et need oma ümbruskonna noored raken- daks kevadistele metsade külvitööle ja met- sakultuuride eest hoolitsemisele.

Metsakülvitöö sooritati meil omariikluse päevil süstemaatiliselt ning igal kevadel külvati 3400 — 4000 ha uut metsa. Sõja- oludest on püütud sama sooritada ja sa- vatatud peagu samu tulemusi.

Peamiselt tuleb tänavugi külvamisega meie metsade põliseid okaspuud — mände ja kuuski, kuna lehtpuud paljunevad ise. Võrreldavalt puudest tuleb tänavugi kül- vamisega lehis- puu, mis talvaks oma oksad maha puistab. Lehis on suureväärtuslik tar- bidav, mis meil männist 3—4 korda vastu- pidavam. Sellelõttu osutatakse meil lehis- järelekasvu eest hoolitsemisele tähelepanu ja seda tuleb igal aastal külvamisega.

Lisaks külvitööle on kavatsus noori rak- endada ka metsade hooldustööle. Sügiseste rajude ja talviste turkude tõttu on metsa- ded küllaldaselt murdunud puld, mis takis- tavad metsa raietööd. Siin avaneb noortele sobiv töövälj. Kavatsus on noortest moodn- tada oma vahelisi töörühmi. Töö soorita- vaile noortele on nähtud ette hüvitusi.

Kuna meil on viimasel aastatel olnud halb männiseemne aasta, tikub puudu tule- ma männikabidest. Selleleegi tööle on kavat- sus rakendada noori.

Üle 25 miljoni kalamaimu vetesse

Käesoleval nädalal alustati Põllumajan- duse Keskvallituse kalandusosakonna poolt kalamaimude vette paigutamise. Üldse las- takse tänavu vetesse üle 25 milj. kalamai- mu. Meresilgi paigutatakse merevette 22 milj. maimu. Kõige enam lastakse neid Pärnu lahte ja nimelt 4. milj. Kihelkonna lahte lastakse neid 2,5 milj. Haapsalu ja Matsalu lahte 1 milj. Teistesse vetesse lastakse neid 1 miljoni ulatuses. Meriforelle lastakse tä

navu merevette 490.000 maimu. Peaegu pool sellest arvust läheb Pidula järve ja selle ümbruskonna jõgedesse ja nimelt 220.000.

Lõhemaimude laekmine algab paari nädala pärast. Tänavu lastakse neid jõgedes- se 460.000, kusjuures Valga jõkke, Pirita jõkke ja Kella-Joa jõkke neid lastakse võrd- seilt ja nimelt 120.000 maimu. Selja jõkke lastakse lõhemaimu 100.000.

Peipsi siiamaine paigutatakse Võrtsjärve ja Viljandi järve üle 1 miljoni, rääbiseid samadesse veekogudesse 1. milj. 400.000.

Kalamaimud elavad tänavu talve hästi üle. Kuna lõhe, forelli ja siia talvit õnnes- tus hästi, saadi marja koguda küllaldaselt ja sellelõttu ka noime hautada enam, kui eelmisel aastal. See soodustab tunduvalt meie vääriskalade kasvamist ja paljunemist.

Põllumajanduse Keskvallituse kalandus- osakonna poolt tuleb tänavu ehitamisega mitmele poole kalahaude maju. Lähemal päevil alustatakse kalahaudemaja ehitustöö- dega Hiiumaal Emmastes.

Jahust on saanud leivapütsid

Kõrvaldagem tulesillad

Kuidas vältida majade hävimist kahjutule leviku tagajärjel. Lauavirnad, puuriidid, kastihunnikud, õlekühilad hoonete vahel vajavad kõrvaldamist. Ühtki hoonet jätta tulevalveta

Tagala kaitse tingimused on praegusel moodelil olulise tähtsusega õnnetuste vältimiseks ja vahetuks. Kui me aga räägime õnnetustest, siis peame ikka ja jälle rääkima esijõu tegevusest.

Õnnetuste kogumised on meid valtsenud kaotustega õpetanud hindama õieti tuleohtu ja võimalike tulekahjude suurust.

Võitluse massiliste kahjutule vastu õnnetuste ajal on 2 eriti olulist momenti: 1) tekkivad tulepaadid kiire kustutamise kohapealsete õnnetustajadude ja elanike poolt ning 2) kahjutule leviku tõkestamine.

Et peateemast mitte kõrvale kalduda, olgu siinkohal vaid lühidalt mõeldud asjaolu, et suurte õnnetuste puhul ei tohi arvukalt kahjutulekahjudeid jätta passiivselt ootama tuleõnnetuste väljajätmiseks. Tuleõnnetuste ei jätkuks kõigi tulepaadide kustutamiseks ja pealegi tulevad need esialgu kodus hoida, et hilisemal selgumisel neid rakendada koondatud kahjutule raskuspunktidest. Seepärast kohtuda kõik vahelgi vabad ja tõelised kättega kiiresti ja julgelt kustutusõhudele!

Et põlevate objektide kustutamiseks kõrval oleks tingimustel kõrvale jätta abinõusid kahjutule leviku tõkestamiseks. Kahjutule leviku tõkestamiseks on olemas kolme tüüpi abinõusid: 1) tuletõkestajad, 2) tuletõkestajad, 3) tuletõkestajad.

Kahjutule levikut soodustavad eriti n. n. tulesillad. Tulesilladeks on eeskätt laudknurid, varjused, kastide, põletilõpud, landade, jms. liikvate esemete virnad, misugused stituvad kergesti põlengukuumuse, sädemete ja lendavate tuletukkide tagajärjel ning

soodustavad kahjutule ülekandmist ühelt hoonelt teisele. Need on samasugused tulesilladeks hoovirnad ja koreõõda kühilad hoonete juures ja vahel.

Heites pilgu hoonedele ja hoonetevahelisele maa-aladele, olgu see elamu või kaitstes, võime kahjuna leida selliseid tulesilladeid veel praegugi väga palju. Arvestades praegust sõjalõukorda, tulevad need viibida n. n. kõrvaldada.

Siin tuleb asjaomastel inimestel endil asuda asja juurde, ootamata politsei käsku või seaduse sundimist. Ka sundabinõud ei jää tulemata, kus need üldse juulgeoleku huvides tarvilikeks osutuvad.

Paljud juhtumid on tulesillade kõrvaldamine olnud tavaliselt puuriidide või laudknuride puudusel seotud raskustega, paljud juhtumid on aga seotud õnnetuste ja õnnetustega. Ent kus on olemas hea tahe, seal leidub ka mingi väljajätmise viisid.

Kahjutule ülekandjateks õnnetuste ajal võivad osutada ka elamud ja muud hooned, samuti puust piirded (aiad, plangid) jms. põlengupõrkondades. Tavaliselt kriitilistes olukordades osutub tarvilikuks meid kõrvaldada, pikkade puusthakkide maha kiskuda või lõhkesinetega purustada, et lüüa tuletõkestuse võimeid kahjutule leviku tõkestamiseks.

On olemas kohte, kus olemasolevate puust piirte järgi pole erilist tungivat vajadust. Teisest küljest valitseb aga puudus puustmaterjalist elanike jaoks ehitamisel oleva või ehitada kavatsitava kaeviku seinete ja laetamiseks. Miks mitte kasutada selliste mitteiluuliseid vajalike piirte materjali kaeviku ehitamiseks. Sellega kõrvaldame õhtliku tulelekkedaja ja teeme temast kaitsekihi ning lõpuks on võib-olla piirde kõrvaldamisega loodud elanikele hõlpsam pääsetee tuletõkestuse õnnetuste ajal võima-

liku suurema ulatusega pindpõlengu puhuks, kes lämbamisohu ja tulestõrke vältimiseks elanikud on sunnitud lahutama pindpõlengu piirkonnast lähimale hoonestamata maa-alale.

Ka põlevate hoonete on kustutusõh kergeh, kui kahjutule levik on raskendatud. Seepärast on tarvis hoida treppikojad ja koridoriidid puhtad kergestistõttavate kraasimist. Elukorteris kõrvaldada kergestistõttavad esemed (seerideed, vaibad jms.) vähemalt akendelt ja lähedalt, et õnnetuse ajal läbi purustatud akendest sisselendavad sädemed ei tekitaks kahjutuld.

Paljudes hoonetes on olemas loomulikud tükkepinnad tulele, eeskätt mittepõlevad laed ja vaheseinad. Ent ka tugevaim müür ei suuda tõkestada kahjutuld, kui talle leiduvad õksed on avatud. Seepärast on õnnetuste korral vaja sulgeda (mitte lukustada) kõik ukse. Isegi tavainne puituks kaitseb niisuga ja kuumade gaaside vastu ja takistab mõnda aega lekkide levikut: tunduvalt kauem aga juhtumil, kui ust väljastpoolt niisutada veega. Kui põleva ruumi ukse on lahti, kaovab tule õksed. Treppikojad ja koridoriidid mõjuvad kui tõmbelõõrid ja kahjutuli levib kiiresti.

Ja nüüd lõpuks jõuamegi äraproovitud tuletõkestajate juurde, et kõige mõjusam kaitse on aktiivne kaitse.

Üheki kindlus, hilinamäär või Maginot liin ei suuda kinni pidada vaenlast, kui selle taga ei seisa mitte inimene oma aktiivse jõu ja kaitsetahtega. Sõjaväe taktika nõuab ette, et vaenlase teele loodud tõkete mõju tuleb igal võimalusel tugevdada nende tule alla võtmisega jms. abinõudega.

Ka tuletõkestuse on lugu sama. Tulesillade kõrvaldamine üksi ei ole küllaldane abinõu kahjutulede tõkestamiseks. See on vaid kaitsevahend, mis hõlbustab tuletõkestajate, kelle peavad ikka ja alati olema kohal ja valmis eegvase astuma kohtades, kus punane kukk tahab hakata lehvutama oma hävitavaid tibu meie kodude kohal. Ühtki hoonet ei tohi olla tulevalveta ja ükski majagrupp ilma kustutusõhude kohapealsete inimeste hulgast.

See eestlane, kes ei taha soodustada vaenlase tegevust ega anda ennast passiivselt bolshevike meelevalla alla, saab aru nende mõtte paratamatust vajadusest ja püüab neid ka täita oma paremate võimete kohaselt. Selleks on juba ammugi aeg.

ERÜ 1. ja 2. mai tänav-karbikoriandus andis ligi Rmk. 150.000.-

1. ja 2. mail ERÜ heaks teostatud tänav-karbikoriandus on saadud kokkuvõtte kohaselt andnud 149.613 Rmk. Karbikoriandust, mis seekord toimus juhtunuse all Naisomakaitse kogub ERÜ-le võib seega hästi korraldada igeda. Vaatamata sellele, et seekordel korjandusel suur osa elanikest liinadest oli evakueeritud, näitavad korjandustulemused mitmetes ringkondades suurt tõusu, võrreldes eelmiste korjandustega. Eriti tähelepanuväärne tõus korjandusel oli Saare, Tartumaa, Valga ja Võru ringkondades. Kokkuvõtte järgi on korjatud Tallinnas ümargu 100.000 Rmk. 30.000.-, Tartus Rmk. 10.700.-, Viru ringkonnas Rmk. 7.000.-, Järva ringkonnas Rmk. 6.781.-, Harju ringkonnas Rmk. 10.000.-, Lääne ringkonnas Rmk. 3.362.-, Saare ringkonnas Rmk. 12.212.-, Pärnu ringkonnas Rmk. 13.956.-, Viljandi ringkonnas Rmk. 7.061.-, Tartumaa ringkonnas Rmk. 10.446.-, Valga ringkonnas Rmk. 14.961.-, ja Võru ringkonnas Rmk. 17.000.- ning Petseri ringkonnas Rmk. 1.400.-.

Korjanduse hea korraldamine puhul avaldab Eesti Rahva Ühisabi tänu ja tunnustust kõigile annetajatele, ja korjamist teostanud organisatsioonile — Naisomakaitsele.

Suvinisu vajab saagi töstmiseks suuremat külvinormi

Põllumehe kalender-käsitööraamatu eelmiste aastakäituste soovitatud tegelikud põllumehed J. Brandt ja J. Zirk suvinisu külvata reaktivis 145 — 180 kg ha-le. See norm on nende poolt soovitatud kaera külvinormist umbes 10 kg võrra suurem. Käesoleva aasta kalendris soovitas prof. N. Rootsi suvinisu külvata 170 — 220 kg idanemata seemneid ha-le. See külvinorm on ennemal soovitatud suvinisu külvinormist 40 kg võrra suurem. Vahe endise ja uue külvinormi vahel suvinisu on veelgi suurem, sest prof. N. Rootsi normis on soovitatud 170 — 220 kg idanemata teri, aga meie suvinisu harilikul seemnel nii nagu A. Raat tekitab keskmine idanemuse 94 — 90% ja puhtad on ka alla 100% (98—96%). Et seetõttu külviidanduse seennest saada nõutud hulk idanemata teri, tuleb seda seemet võtta ha jaoks vastavalt rohkem.

Suvinisu on viili, mis meie siviilvillajärjest kõige vähem võrub. Sellepärast on ka loomulik ja arusaadav, et tema seemet tuleb külvata ha-le rohkem kui kaeral ja odral.

Kuidas tihedam külvi suvinisu saagile mõjub, seda selgitavad kõige paremini kaardi ja Jõgeva katseasutuste korraldatud katse andmed.

Raadi ja andia Diamant suvinisu kolme katseasuta keskmiselt ühele ruutmeetrile 600 idanema tera külvil korral ha-le 314 kg teri rohkem kui 500 idanema tera külvil. Kaalult oli külvinorm 500 idanema tera külvil 153,3 kg ja 600 tera külvil 199,3 kg ha-le.

Jõgeva Sordikasvanduse suvinisu Diamandi külviidanduse katseid korraldatud 1939 — 1942. aastani. Nelja katseasuta keskmiselt saadi ha-lt 500 idanema tera 1 m² külvikorral 1975 kg teri ja 600 idanema tera külviga 2191 kg teri ha-le. Kaalult olid vastavad külvinormid (1000-terakaal 34, g) ha-le 170 ja 204 kg. Saagivahet oli 216 kg ha-lt tihedama külvi kasuks. Tihedama külvi saagil oli 1000-terakaal natuke kergem kui hõredamal. Veel tihedam

Nende hinnad ei kehti tõlitudude, kelle põlvnemine on tõuraamatuga teostatav. Kapandimistaruvestest on praegu vabamüügil kõigil munahästitel saadaval teokarpe ja kinnise kanajala sõrmusõngaid, samuti tibu märkimise tiivamärke.

Õnnestunud omaloomingu õhtu Paides

Esitati rea kodulinna autorite töid

On iseendaat rõõmstavaiks märgiks, kui ajal, mil rahvaste vahel käib verine heitlus eia ja surma peale, me omaliku poolt ei lase unarusse vajuda vaimset loomingu, sest just vaimus peitub tulevase rahupõlva seeme. Miljutu kirjutas üks võõrkeelne ajaleht, et silmas pidades sõjaliselt rindelaadest olukorda, osutavat eesti rahvas lausa uskumatu määral kultuurilist isetegevust. Need mõtted kerkisid uuesti esile lau- ja pölvapölv Paide Rahvamajas toimunud omaloomingu õhtu puhul. Ajal, mil teoste trükitõlmistega on tõsiselt raskusi, tuleb haarata teisi teid, et uudisloomingu tutvustada laiematele hulkadele ja need ideoloogilist mobiliseerida.

Sellest seisukohest tähtis nimetatud õhtu täielikult oma eesmärgi. Õhtu avas Järva-maa Rahvakavatasemali juhataja H. Leeman, kes ütles, et selle praeguse olukorra ainulaadse üritusega annab kodulinna hea tooni oma tahtest vaimseks võitlusepanuseks. Järgnevalt esitas Paide teatri uus näitejuht A. Lään ja Johannes Kaupi hoogne värsproloogi „Me elame ju Sulle, Tuultema“. Samalt autorilt kuulsiime veel novelli „Tulek üle südame“, mille drammatilise pinge tõi tõhusalt esile käteline A. Merig Eesti Draamateatri, ja katke romaanist „Rasked pilved“ R. Hoolma raamatust, kuna pr. E. Suits deklameeris romantilise jumega pilvuletuse „Vanal veskitammi“. Noor laulataja Jutta Annu, kelle mitmeti paljulubavatest asjadest on nii mõnedki ulatunud juba ka ajakirjanduse veergudele, esines seekord viie luuletusega, millestest väljapaistvamatenä olgu mainitud kaasa ja stogust kajastav „Tasapuhkemine“ ja harras „Palve“, millestest viimane leidis publikult eriti sooja vastuvõtu. Õhtu kesk-punktiks aga kujunes Elmar Epneri tõe-vaatlik näidend „Reetur“, mis käsitleb tõsiasjalist ainet praeguse vabadusvõitluse päevilt. See on „paradiisi“ põgenenud puna-

se poppipoja, kes nüüd parasjagu kodumaale tagasi pöördunud, ja peritõttu Terja vahelise armastuse kurbmäng, millel ei saa olla teist lahendust peale õnnetu reetja vabastamise. Lavastanud oli näidendi kindlakäeliselt ja ühtlast ansambli saavutades A. Lään, kellele see oli esimeseks lavastuseks ja töötavaks tööajaks Paides. Üksik-osalistest andis A. Lään veenavas tõlgituses omakaitse juhi Ants Variku, kellel kõigist tunnetest kõrgemil on kodu ja perekon-na su. Tema õe Terjana osutas E. Saar küllaldaselt nuanseeritud mängu oma hinge-likes kõikumises kohusetunde ja keelatud armastuse vahel. Rahaldas ka A. Sotter parasjagu. Näidendi karmituustalises proloogis esitas Jõulset A. Merig. — Igatahes jääb E. Epneri, kes on tuntud ka kuulde-mängude autorina, teeneks, et ta eesti näitekirjanikkudest ühe esimesena julges harrata kätimaoleva vabadusõja ülitähtsaks aimesse järele ja, peab ütlema, küllaltki õnnelikult.

Õhtu muusikaline osa koosnes Valter Juhandi kompositsioonidest helilooja enda ja E. Liibiku (sopran), R. Kolmpere (tenor) ning saksa sõja /aelsate A. Watterrodti (violi) ja E. Weyerstalli (tello) kaite-gevusel. Tallinna Konservatooriumi õpilase, kodulinna võruvau lauljatar pr. E. Liib-lik omal küllaltki head laululist kooli ja meeldivalambriilist häält, mis koos tõlgituse siirusega pääses eriti esile J. Kaupi sõna-del loodud meeleolulises laulus „Õhtul“. Teistest muusikalistest ettekannetest kerki-sid enam esile veel „Valse“ ja popurri J. Kaupi laulmängust „Talupoja lapsed“. Üldmüte õhtust jäi igati ruldav. Autorid aga, kelle ühisel vaevanõgemisel see õnnestunud üritus võis toimuda, olid selle tõttu hästi, mida publik neile osutas, igati ära teenitud. Ärgu jäägu selline õhtu mitte viimaseks!

O. Kuningas

Ravimtaimed korjajate premeerimine

Tervishoiuvalitsuse Apteekide Osakonna teatel on ravimtaimed korjajate ergutamiseks Põllumajanduse Keskvalitsuse poolt kehtestatud 1944. tootmisastaks müügi-preemiad.

Premeerimine toimub preemiapunktidel alusel preemiakaupadele ostmise andmiseks.

Preemiatahed on ühe või rohkem preemiapunktilised. Ühe punkti vastu saab osta valiku järgi ja olemaval kaupade tagavara-dest, kas: 1 l petrooleumi või 2 kg karbiiti või 1 l alkat või 750 g suhkurt või 20 g saharini või 10 kg soola või 75 tk. paberose või 250 tk. paberoseketti või 0,5 l viina, või siia mitmesuguseid preemiakaupu ja tarbeseid.

Preemiatahete asemel antakse droogide müüajale ka soovi korral teatavate punkte kuni kolmveerandini neile arvatud preemiapunktile ulatusest, vahekorras: 1 preemiapunkt võrdub 3 teatavale punktile.

Droogide müügi eest võib ka suhkurtähiti saada kuni poole preemiapunkti, vahekorras: 1 preemiapunkt võrdub 1 suhkurtähile. 1 suhkurtäh annab õiguse 0,5 kg suhkru ostmiseks.

Suhkurtähete vastu saab osta suhkru-piimatam hulgalt, olemas ainult suhkurtähete arvust.

Droogide kokkospunkti antakse droogide müüjale müügitõend, milline vala- või linnavalitsuses pärast vastava märke tege-mist temale tagastatakse ning ühtlasi antakse vastaval hulgalt preemiakaupade.

Preemiad
Ravimtaimed ja metsate kogujaid, kes müüvad Tervishoiuvalitsuse Apteekide Osa-konna võrku kuuluvatele apteekidele, dr. V. Madise tehasele, a/s Ephag'ile või ravim-taimede ostupunktile drooge, premeeritakse alljärgnevalt:
Müügi-preemianna annab õiguse ühe preemia-

punktilise preemiatahe saamiseks järgmised müügid taimede kogus:

Erigrupp — Iga müügid 0,5 kg: karnkol-laeosid, kibuvitsamarju, seemneita, kuivatatud tungalteri.

Grupp A — Iga müügid 1 kg: kummeli-õisi, maikellukeõisi, kuivatatud pillnõge-õisi, nurmenukuõisi, turedeta pärnaõisi, vägihinaõisi, paiselehti, kibuvitsamarju, seem-netege mustikaid, kuivatatud vaarikaid, kuiva-tatud mustõistraid, kuivatatud ümmar-lehit huihelina, pikalehit huihelina, varju-lilli, kopsurohtu, nõmme-iihvateed, nurmenu-kjuuri, palderjanjuuri.

Grupp B — Iga müügid 2 kg: rakkilõõsi, turedeta nurmenukuõisi, turedeta humalaid, kirslõhti, massikalehti, mustikalehti, vaarikalehti, leesikalehti, uba-lehti, kadakamarju, sõõretarohut, mesi-kaid (kollaseid), kõõruvõit, punet, vahu-lilli, paskpukuort, närejuuri, vöölieluuri, tedremanajuurikaid, sõnajala juurikaid.

Grupp C — Iga müügid 5 kg: karbikõõsi, kastaniõisi, reinvarreõisi, valgeristikhei-naõisi, ristikehinaõisi, sarapuulehti, õunapu-lehti, mustikalehti, pärnakuõisi, nõgeselehti, pohialehti, pihiakamarju, kuivatatud koi-rohtu, õitiga naistepuna, teelehti (stetleht), iseländi samblikku, kalmusejuurikaid, koorti-mata.

Grupp D — Iga müügid 8 kg: kaselehti, saarelehti, pihiakalehti.

Teiste siinimetamata metsikult kaavava-te ravim- ja metsateaimede eest, kui neid kokkospunktidel poolt vastu võetakse, antakse kogujale preemiatahti grupp D-le vastavalt, so. Iga müügid 8 kg eest 1 preemiapunkt.

Teatid kultiveeritavate ravimtaimed pre-meerimise kohta saab kokkospunktidest.

Kogutud ravim- ja metsateaimede toor-materjal peab olema korralikult kuit-va t a t u d ja vaba käärimisest ning hallituse tunnustest; taimed osad ei tohi olla röövikute-riktud.

Preemiapunktid arvatamine ja preemiatahete väljaandmine toimub taimedekoguja elukohta järele vala- või linnavalitsuses jooksval müügitõendite esitamisel koguja poolt.

Juhised droogide korjamise aja kohta il-muvad hiljem.

Rasedate- ja imikutekodu Järvamaale

Siesdirektoriumi sotsiaalvalitsus avab käesoleval kuul Türi lähedal Lokuta algkooli ruumes rasedate- ja imikutekodu.

Tallinnas Tataritänavas asunud rasedate-kodu, mis tegutses viimase ajal ainukes selleaegilise asutusena Eestis, hävis 9. märtsi terrorirünnaku puhul. Tartus varem asunud rasedatekodu likvideeriti bolshevike poolt. Et aga eriti viimase ajal paljud tulevased emad ja vastuõndid on asetatud kitsastele ja ebahügieenilistele olu-desse, kus sageli puudub vajalik toitlata-mine, puhtus ja rahu ning kus asjatundlik abi ja nõuanne ei ole küllaldaselt kättesaa-dav, oli vajadus selle asutuse järele suur.

Kodu juhatajaks on määratud endise Tallinna rasedatekodu juhataja ämmaemand O. Kepp, kel on sel alal pikalt tegutsemis-praktika. Tema abiks on samuti ämmaemand ja vajaduse korral on kättesaadav ka arsti-abi.

Kodusse võetakse vastu rasedaid viis nädalat enne sünnitust. Kui asutuses jätkub ruumi ja kui see raseda olukorda arvesse võttes vajalikuks või soovitatavaks osutub, siis võidakse rasedaid kodusse ka varem vastu võtta.

Vaba ruumi jätkudes võib ema pärast sünnitust tulla hiljast ühes imikuga asu-tusse tagasi ja jääda sinna kuni neljaks nädalaks. Erihelist juhtudel, kui see imiku või ema tervise tõttu vajalikuks osutub, võib ema koos imikuga jääda asutusse kauemaks.

Lähemaid teateid kodu kaotamise kohta annab rasedate- ja imikutekodu juhataja Lokutal või Siesdirektoriumi sotsiaalvalit-suse lastekaitseamet.

Järva põllumehe tubli annetus

Neil päevil annetas Ambse elutsev J. Neidorf ühele kohalikele Eesti poliit-seipatjonile 1.200 kg heinu. J. Neidorfi annetus on järjekordest teidiks eesti tubli talupidaja soovist ja tahtest kõik teha sõja kiireks ning võidukaks lõpetamiseks. Olgu J. Neidorfi panus kõigile teistele eeskujuks.

Rahvamajadele rahalist toetust ja valgustuspetrooleumi

Mankultuurilise ja sportliku tegevuse keskuste — rahvamajade tegevust on püütud sõjalõukorrast tingitud raskusolukorras olemasolevate võimaluste piires toetada ja soodustada. Nii on mõeldud aasta 1. aprillist kuni käesoleva aasta sama ajani rahvamajadele antud rahalist toetust ligi 60.000 rmk. ulatuses, peale selle veel materjalset toetust.

Rahaliste toetuste andmisele on arvesse võetud rahvamajade hädalisi vajadusi, näi-teks on antud summasid katustele, akendele jne. parandamiseks, hädavajaliste sisemiste remontitööde tegemiseks, pooleilolevate ehituste lõpetamiseks jne. Üldise on antud toetust 75 rahvamajale, sealjuures mitmetele rahvamajadele kordvalet.

Kui varem toetuste jagamisel oli põhimõtteks, et igale rahvamajale määrati väikene summa, siis nüüd on üle min-dud teistatusele korrale. Toetusi mää-ratakse arvuliselt vähem, kuid iga üksiktoetus võib olla võrdlemisi suur, nii et oleks võimalik midagi suuremat ette võtta.

Rahvamajadel tuleb rahaliste toetuste saamiseks esitada sooviavaldused koos lühikese kulude eelarve ja mõõ-dunud majandusaasta tegevuse loetelu-ga, millele juure on lisatud kohaliku linna- või vallavalituse arvamus, käes-oleva aasta 15. juuniks Haridusdirek-tooriumi rahvamajade ja rahvaliikole-tilde referendile, Tallinn, Tõnismägi 11. Rahvaliikoolide ja rahvamajade referent allub 1. aprillist arvates otseselt Haridusdirektoriumile.

Peale rahaliste toetuste on rahvamajadele mõeldud aasta 1. aprillist kuni tänava 1. aprillini antud umbes 2600 liitrit valgustuspetrooleumi.

Petrooleumi anti esmajärjekorras niisugustele rahvamajadele, kes kõigist takistustest hoolimata siiski näitasid oma tegevuses aktiivsust. Lisaks eelpoolni-metatud petrooleumikogusele jagati pet-rooleumi veel rahvaraamatukogudele.

Sooiviavaldused valgustuspetrooleumi saamiseks tuleb esitada koos ülevaate-ga mõeldud aasta tegevusest ja mõõ-dunud aastal saadud petrooleumi hul-gast 1. juuniks Haridusdirektoriumi rahvamajade ja rahvaliikoolide referendile.

Kuna rahvamajadel on olnud suuri-maid teeneid meie vabariigislikule ja seltskondlikule elu arendamisel ja nende tähtsus ka edaspidi püsib, tuleb nende tegevust igal juhul, kui seda koha-pealised olud võimaldavad, edasi arenda-da. Nendes rahvamajades, kus veel puuduvad tegevusjuhid, tuleb need hool-dajate (omavalitsused, seltside juhataste) poolt kiiremas korras määrata või val-vida. Rahvamajade juhatajate määrami-sel tuleb silmas pidada, et nendeks saaksid isikud, kes on võimalised vabariigislikku ja seltskondlikku tege-vust organiseerima ja seltside vahel korraldama.

Peale tavalist rahvamajade timber koondunud tegevuse, tuleks iga rahva-maja juure asutada niimetatud talgu-terühmad. Mainitud rühmad oleksid, te-gutsedes suuremate või vähemate sal-kadena õhtupoolikul ja pühapäeviti, hoojatõude (heinategu, viljalõikuse jne.) ajajärgul abiks neile taluandele, kus valitseb tööjõudude puudus.

Kuna meil on rida keskusi, kus puuduvad rahvamajad, on rahvamajade täieliku võrgu loomine organiseerimis-järgus. Sellekohaste arvestuste järgi läheks meil üle kogu maa vaja üle 600 rahvamaja. Selle arvuni jõudmine nõuab kahtlemata pikemat aega, arvestades eriti seda, et bolshevike tegevuse läbi ja sõjategevuse tagajärjel hävis täieli-kult 35 rahvamaja ja 85 sai osaliselt kannatada.

Haudehoag on alanud

Maikuu on parim haudeaeg. Haudejaamad kõikjal töös. Petrooleumi haudeparaatidele ja kunstematele

Kulgi hilise kevade tõttu hillinenuat, on nüüd tibu haudehoag siiski juba alanud. Seda küll eeskätt kunstliku hautamise ajal, kuna loomulik hautamise kanade all hiljem algab ning tänuv üldiselt jälle liiga hiljaks jääma kipub. Õigeaegsel varajasel hautamisel hakkavad noored kanad hilisühtlase juba monema ning nad on ka tervislikult suvel vabas looduses hästi välja arenenud, kuna sga hilised tibu kasvamine es kinnise lauta jäävad ja seal küllaldaselt ei arene, kusjuures nad enamasti alles järgmi-sel kevadel monema hakkavad. Hautamise-ga peame seepärast kiirustama n a n u g kevad külvidega. Need m o l e m a d l a n g e v a d a j a l i s e l t p e a a g u ü h t e. Maikuu on meie oludes selleks parim aeg. Juuni sul peak-sid meil tibu kindlasti käes olema. Praegu tuleb seepärast kanad kõik haudama panna, hankides tarvitud korral haudajad lin-nud kas viljastpoolt oma majapidamist. Kanu ei tohi lasta omapäid haudama minna siis, kui see neile enestele meeldib, nagu see meil üna tavaline on, sest siis on tavaliselt juba liiga hilja. Heaks haudajaks on kalkun, keda võib haudama ka sundida.

Hautamisaaja parim valik on võimalik kunstlikul hautamisel haudeparaatidega. Mõõdund kevadel hautati paraatidega juba üle 420.000 tibu, maksimaalne arv, mis meil on kunagi saadud. Selleks oli rakendatud 53 haudejama ning lisaks nendele üle 400 väikese haudeparaadi.

Kuigi osa haudejama, samuti peagu kõik eraisikute väikesed haudeparaadid, on petrooleumikuttega, õnnestus mõeldud

asastal vajalikku petrooleumi saada ning see on kindlustatud ka praeguseks haudehoaja-aks. Kõik väikesed petrooleumikuttega paraatide omanikud võivad vajaliku pet-rooleumi saada lähemast munahästitust või „Eesti Munaekspordit“. Teises järjekorras antakse petrooleumi ka kunstemate soojen-damiseks, milles tibusid üles kasvatatakse.

Praegu on haudejaamad, milliseid leidub peaaegu iga munahästitu juures, pea kõik juba tööle rakendatud, mõnes kohas on juba ka esimesed tibusid välja läinud. (Mõeldud aastal algas rida haudejama tegevust juba märtsis, enamik aga aprilli keelk. Tänavu oli algus kõikjal hilisem.) Haudejama ostar parimatelt tõukandele pi-dajatel haudejama, millised kuni 20. juuni-ni k. a. arvestatakse müüja kohustusliku normi katteks. Munadest koorduvad tibu haudejama müüj soovijatele teilmiste jär-jekorras. Haudemunade müüjad on Eesti Linnukaevatajate Selts erihüvitusena munahästitustevate varustanud sõduritevillijega. Et haudemunade saamiseks kohalt siiski on raskusi, on võimalik ka tasuline hautamise tibu soovijale nende eneste poolt toodud munadest, et paraadid saaksid töötada täis-koormatusega. Kuid ka sellistel korraldell on nõuetav, et toodavad munad pärineksid t o p u h a s t e s t kanadest.

Hautamisaasta haudejamaal on 10 penni munalt, haudemunade hind paljudes-punkt-tist 15 penni ja tavalisest majapidamisest ostes 12 penni tükk. Tibusid kuni 3 pleva vanuseni maksavad tibu järele 45 penni val-gelohrni ja 55 penni rood-alendit tibu tükk. Pardi-munade hind on 25 penni ja ha-ne ning kalkunimunade 50 penni tükk.

